

ОЗДОРОВЛЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ВІДНОВЛЕННЯ КОРПОРАТИВНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

© 2017 ГЛАДКИХ Д. М.

УДК 336.71:336.77

Гладких Д. М.

Оздоровлення банківської системи як ключовий фактор відновлення корпоративного кредитування в Україні

Метою статті є дослідження чинників негативної динаміки корпоративного кредитування в Україні та обґрунтування пропозицій щодо подальших дій держави в напрямку активізації корпоративного кредитування. Дії держави у сфері активізації корпоративного кредитування в Україні мають включати в себе такі кроки. У межах загального оздоровлення та відновлення економіки: заходи, спрямовані на детінізацію економіки; відновлення валютних надходжень від експорту; стимулювання своєчасного повернення у країну валюти експортерів. У межах санації непрацюючого корпоративного кредитного портфеля банків – створення державної компанії з управління проблемними активами або єдиного санаційного банку, що має акумулювати непрацюючі кредити. У межах оздоровлення та посткризового відновлення банківської системи: завершення процедури виведення з ринку проблемних банків; приведення нормативів капіталу банківської системи відповідно до вимог Базеля III; створення механізму структурного рефінансування, запровадження нових інструментів стимулювання банківського кредитування підприємств реального сектора економіки тощо. У межах мінімізації поточного високого рівня інфляції, що стоїть на перешкоді активізації корпоративного кредитування: поступове зниження рівня облікової ставки; забезпечення додатного рівня відсоткових ставок НБУ відносно прогнозованої базової інфляції; подальше накопичення міжнародних резервів тощо. У межах мінімізації бюджетного дефіциту та обмеження емісії ОВДП і депозитних сертифікатів НБУ як інструментів, що відволікають кредитні ресурси банків від корпоративного кредитування: зменшення граничного дефіциту державного бюджету; зниження попиту банків на державні цінні папери шляхом зниження їх доходності.

Ключові слова: корпоративні кредити, кредитний портфель, банки, капітал, валюта, інфляція.

Табл.: 1. **Бібл.:** 14.

Гладких Дмитро Михайлович – кандидат економічних наук, доцент, завідувач сектора грошово-кредитної політики відділу фінансової безпеки, Національний інститут стратегічних досліджень (вул. Пирогова, 7а, Київ, 01030, Україна)

E-mail: dgladkikh@ukr.net

УДК 336.71:336.77

UDC 336.71:336.77

Гладких Д. М. Оздоровление банковской системы как ключевой фактор возобновления корпоративного кредитования в Украине

Hladkykh D. M. Rehabilitation of the Banking System as a Key Factor in the Resumption of Corporate Crediting in Ukraine

Целью статьи является исследование факторов негативной динамики корпоративного кредитования в Украине и обоснование предложений относительно дальнейших действий государства в направлении активизации корпоративного кредитования. Действия государства в сфере активизации корпоративного кредитования в Украине должны включать в себя такие шаги. В рамках общего оздоровления и восстановления экономики: действия, направленные на детенизацию экономики; восстановление валютных поступлений от экспорта; стимулирование своевременного возвращения в страну валюты экспортеров. В рамках санации неработающего корпоративного кредитного портфеля банков – создание государственной компании по управлению проблемными активами либо единого санационного банка, который должен аккумулировать неработающие кредиты. В рамках оздоровления и посткризисного восстановления банковской системы: завершение процедуры выведения с рынка проблемных банков; приведение нормативов капитала банковской системы в соответствие с требованиями Базеля III; создание механизма структурного рефинансирования, внедрение новых инструментов стимулирования банковского кредитования предприятий реального сектора экономики и т. д. В рамках минимизации текущего высокого уровня инфляции, который мешает активизации корпоративного кредитования: постепенное снижение уровня учетной ставки; обеспечение положительного уровня процентных ставок НБУ относительно прогнозированной базовой инфляции; дальнейшее накопление международных резервов и т. д. В рамках минимизации бюджетного дефицита и ограничения эмиссии ОВГЗ и депозитных сертификатов НБУ как инструментов, ко-

The aim of the article is to study the factors of negative dynamics of corporate crediting in Ukraine and justify proposals for further actions of the state in the direction of activating corporate crediting. The actions of the state in the field of activation of corporate crediting in Ukraine should include the steps mentioned below. As part of the overall rehabilitation and recovery of the economy – actions aimed at de-shadowization of the economy; restoration of foreign exchange earnings from exports; stimulation of timely return of the currency of exporters to the country. Within the framework of resolution of the bank's non-performing corporate credit portfolio – establishment of a state company for the management of either distressed assets or a single remedial bank that is to accumulate non-performing credits. Within the framework of rehabilitation and post-crisis recovery of the banking system – completion of the procedure for removing problem banks from the market; bringing the capital adequacy ratio of the banking system in line with the requirements of Basel III; creation of a mechanism for structural refinancing, introduction of new instruments to stimulate bank crediting of enterprises in the real economy, etc. Within the framework of minimizing the current high level of inflation, which hinders the activation of corporate crediting – gradual decrease in the discount rate; ensuring a positive level of NBU interest rates relative to the forecasted core inflation; further accumulation of international reserves, etc. Within the framework of minimizing the budget deficit and limiting the issue of government bonds and deposit certificates of the NBU as instruments that divert banks' credit resources from corporate lending – reducing the state budget deficit; decrease in banks' demand for government securities by reducing their profitability.

Keywords: corporate credits, credit portfolio, banks, capital, currency, inflation.

торые отвлекают кредитные ресурсы банков от корпоративного кредитования: снижение предельного дефицита государственного бюджета; снижение спроса банков на государственные ценные бумаги путем снижения их доходности.

Ключевые слова: корпоративные кредиты, кредитный портфель, банки, капитал, валюта, инфляция.

Табл.: 1. Библ.: 14.

Гладких Дмитрий Михайлович – кандидат экономических наук, доцент, заведующий сектором денежно-кредитной политики отдела экономической безопасности, Национальный институт стратегических исследований (ул. Пирогова, 7а, Киев, 01030, Украина)

E-mail: dgladkikh@ukr.net

Tbl.: 1. Bibl.: 14.

Hladkykh Dmytro M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Head of Sector of Monetary Policy of the Department of Economic Security, The National Institute for Strategic Studies (7a Pyrohova Str., Kyiv, 01030, Ukraine)

E-mail: dgladkikh@ukr.net

Вступ. В умовах дестабілізації економічної ситуації в Україні внаслідок тривалого збройного конфлікту на сході країни загострюються проблеми забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, зокрема у сфері корпоративного кредитування.

Метою статті є дослідження чинників негативної динаміки корпоративного кредитування в Україні й обґрунтування пропозицій щодо подальших дій держави в напрямку активізації корпоративного кредитування.

Виклад основного матеріалу. Корпоративні кредити є домінуючою складовою кредитного портфеля банківської системи України. Їх питома вага у загальній сумі кредитного портфеля має тенденцію зростання: значення цього показника на середину 2008 р. (перед минулою фінансовою кризою) становило 60 %, на кінець 2013 р. (перед початком подій на Майдані) зросло до 76 %, а станом на 01.07.2017 р. склало 82 % всіх наданих банками кредитів. Строк надання корпоративних кредитів станом на 01.07.2017 р. розподілений таким чином: 35 % – до 1 року, 43 % – від 1 до 5 років, 22 % – більше 5 років. Отже, цей розподіл свідчить про *недоступність довгострокових кредитних ресурсів для більшості позичальників*. Розпо-

діл корпоративного кредитного портфеля у розрізі валют свідчить про те, що домінуючу позицію займає гривня (54 %), натомість серед валютних кредитів домінують позики у доларах США (40 %). Частка євро складає 6 %, а рубля та інших валют разом – 0,1 %. *Поточна структура корпоративного кредитного портфеля в розрізі валют, очевидно, не є оптимальною та не відповідає стратегічному завданню поступової дедоларизації грошової маси.*

Рівень забезпечення фінансової безпеки держави визначається за допомогою індикаторів фінансової безпеки [1]. Оптимальне значення індикатора «Частка кредитів в іноземній валюті в загальному обсязі наданих кредитів» становить 20 %, задовільне – 30 %, незадовільне – 37 %, небезпечне – 45 %, критичне – 50 %. Таким чином, поточний розподіл корпоративного кредитного портфеля у пропорції: 54 % – гривня, 46 % – валюта, свідчить про серйозну небезпеку для фінансової стійкості банківської системи.

Розподіл корпоративного кредитного портфеля в розрізі видів економічної діяльності позичальників (табл. 1) дає змогу визначити домінуючі напрями використання кредитних ресурсів корпоративним бізнесом.

Таблиця 1

Структура корпоративного кредитного портфеля банків України в розрізі видів економічної діяльності (на кінець періоду)

Види економічної діяльності	2013 р.		2014 р.		2015 р.		2016 р.		6 міс. 2017 р.	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Усього, у т. ч.	691903	100	778841	100	787795	100	822114	100	784031	100
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	43534	6,3	55335	7,1	48425	6,1	55374	6,7	59058	7,5
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	17571	2,5	20119	2,6	18004	2,3	18226	2,2	16532	2,1
Переробна промисловість	135898	19,6	183916	23,6	194288	24,7	204255	24,8	194420	24,8
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	27092	3,9	28791	3,7	31402	4,0	39789	4,8	42998	5,5
Будівництво	50217	7,3	55552	7,1	41905	5,3	45047	5,5	43510	5,5
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	268519	38,8	269797	34,6	265733	33,7	275015	33,5	258735	33,0

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	24849	3,6	33051	4,2	36284	4,6	37580	4,6	33212	4,2
Інформація та телекомунікації	6866	1,0	7171	0,9	9075	1,2	6859	0,8	7524	1,0
Операції з нерухомим майном	50746	7,3	60174	7,7	75308	9,6	81190	9,9	73113	9,3
Інші види економічної діяльності	66611	9,6	64935	8,3	67371	8,6	58779	7,1	54929	7,0

Джерело: сформовано автором на основі даних НБУ [2]

Дані, наведені в табл. 1, свідчать про таке:

- у структурі корпоративного кредитного портфеля банків домінують: оптова та роздрібна торгівля – 33,0 %, переробна промисловість – 24,8 % та операції з нерухомим майном – 9,3 %;
- не є лідерами за обсягами кредитування та відчувають дефіцит кредитних ресурсів: сільське господарство – 7,5 %, будівництво – 5,5 %, постачання електроенергії та газу – 5,5 %, транспорт – 4,2 %, добувна промисловість – 2,1 %, інформація та телекомунікації – 1,0 %;
- відбувається поступове оздоровлення структури кредитного портфеля за рахунок зростання частки переробної промисловості (з 19,6 % до 24,8 %), операцій з нерухомим майном (з 7,3 % до 9,3 %), сільського господарства (з 6,3 % до 7,5 %), постачання електроенергії та газу (з 3,9 % до 5,5 %) на тлі скорочення кредитування торговельних операцій (з 38,8 % до 33,0 %).

Загальна сума працюючих корпоративних кредитів демонструє негативну тенденцію скорочення. За 2014–2015 рр. обсяг корпоративних кредитів скоротився на 116 млрд грн та на 8,5 млрд дол. США. Протягом 2016 р. на тлі нестійкого економічного відновлення відбулось зростання портфеля у гривні на 79 млрд грн., проте це відбулось за рахунок часткової конвертації валютного портфеля, адже загальна сума валютних кредитів за 2016 р. скоротилась на 3,7 млрд дол. США. Отже, загалом корпоративний кредитний портфель за минулий рік також скоротився. Протягом першого півріччя поточного року корпоративний кредитний портфель у гривні зріс на 7 млрд грн, проте скорочення валютного кредитного портфеля складало 1,3 млрд дол. США. Таким чином, незважаючи на неодноразово проголошену стратегію відновлення кредитування, практичне досягнення цієї мети поки залишається нездійсненим.

Ключовими причинами поточного незадовільного стану у сфері корпоративного кредитування є такі.

1. Повільне відновлення економіки після глибокого падіння у 2014–2015 рр. Зв'язок між динамікою виробництва базових галузей економіки та динамікою корпоративного кредитування є тісним та взаємопов'язаним, адже, з одного боку, кредитні ресурси є джерелом активізації виробництва й економічного зростання, з іншого боку, банки уникають кредитування «проблемних» (збиткових і неплатоспроможних) підприємств. Отже, активне кре-

дитування може сприяти «запуску» процесу виробництва, проте падіння виробництва також провокує «гальмування» процесу кредитування. Динаміка виробництва базових галузей економіки [3] свідчить про так:

- протягом 2014–2015 рр. індекс виробництва базових галузей економіки скоротився відповідно на 9,6 % та 11,4 %. Найбільшого падіння зазнали: будівництво – 20,4 % та 12,3 %, роздрібна торгівля – 8,9 % та 20,7 %, добувна промисловість – 13,7 % та 14,2 %, оптова торгівля – 17,9 % та 7,5 %, переробна промисловість – 9,3 % та 12,6 %;
- протягом 2016–2017 рр. в економіці спостерігалось відновлювальне зростання більшості галузей, що забезпечило загальне зростання індексу виробництва базових галузей на 4,8 % за 2016 р. та 2,7 % за перше півріччя 2017 р. При цьому лідерами зростання стали ті ж самі галузі, які фіксували максимальне падіння у минулі два роки: у будівництві зафіксоване зростання відповідно на 17,4 % та 24,6 %, у роздрібній торгівлі – на 4,3 % та 7,3 %, у переробній промисловості – на 4,3 % та 3,6 %, в оптовій торгівлі – на 4,7 % та 1,5 %;
- добувна промисловість і виробництво електроенергії, газу та води є єдиними галузями економіки, що демонстрували скорочення виробництва протягом 2016–2017 рр.

Споживачами на ринку корпоративного кредитування є юридичні особи, фінансовий стан яких безпосередньо впливає на обсяги надання кредитів, адже «проблемні» підприємства не проходять «фільтр» кредитних підрозділів і не можуть розраховувати на кредитування на прийнятних умовах, тобто на тривалі терміни та за помірними ставками. Частка збиткових підприємств (за 2013 р. – 34,6 %, за 2014 р. – 40,1 % [4], за 2015 р. – 29,4 %, за 2016 р. – 26,5 % [5]) скорочується, проте зберігається на високому рівні, що звужує коло претендентів на кредитування. Ситуацію ускладнює також значна частка підприємств, що працюють у «тіні», адже процедура надання та супроводження кредитів передбачає аналіз фінансових показників підприємств і перерахунок коштів у безготівковій формі, що входить у протиріччя з особливостями функціонування підприємств у «тіні». По результатах 1 кварталу поточного року 37 % економіки працювало в «тіні», що на 2 в.п. перевищує відповідний показник кінця 2016 р. [6].

Одним із чинників, що безпосередньо впливає на динаміку корпоративного кредитування (причому цей вплив також є взаємопов'язаним) є динаміка експорту, адже значна частка позичальників – експортери. Отже, динаміка їх валютних надходжень впливає як на попит на кредитні ресурси, так і на якість обслуговування вже отриманих ними кредитів. Протягом 2014–2016 рр. динаміка експортних надходжень була негативною: за 2013 р. – 59,1 млрд дол. США, за 2014 р. – 50,6 млрд дол. США, за 2015 р. – 35,4 млрд дол. США, за 2016 р. – 33,6 млрд дол. США. Отже, *відновлення експорту може бути не лише результатом активізації корпоративного кредитування, але й одним із шляхів його відновлення.*

2. Незадовільна якість вже сформованого кредитного портфеля. Частка простроченої заборгованості в загальному обсязі кредитів перевищила критичну позначку 7 % ще на кінець відносно стабільного для економіки 2013 р. Станом на 01.01.2017 р. значення цього показника зросло до 24,2 %. Починаючи з травня 2017 р. НБУ почав публікувати статистику непрацюючих кредитів (NPL), розрахованих за новими правилами на основі загальноприйнятих у світі стандартів. У результаті повного визнання банками реальної якості кредитів рівень NPL у середньому по системі на 01.07.2017 р. збільшився до 57,7 %, у т. ч. по корпоративних кредитах – до 58,5 % [7]. При цьому найбільшу частку непрацюючих кредитів (73,1 %) мають державні банки. Загроза для фінансової стійкості банківської системи від зростання частки непрацюючих кредитів проявляється двома шляхами. По-перше, позичальники припиняють обслуговування кредитів, внаслідок чого банки недоотримують нараховані відсотки. По-друге, банки зобов'язані формувати страхові резерви під непрацюючі кредити за рахунок витрат. Обидві ці обставини обумовлюють збитковість банківської системи в цілому в останні роки.

3. Комплекс проблем банківської системи. Хронічно збиткова, недостатньо капіталізована, виснажена багаторічною кризою, суттєво скорочена банківська система, що вкрай повільно відновлює втрачені депозити, не може бути джерелом довгострокових і дешевих кредитних ресурсів для економіки, у першу чергу для корпоративного сектору. Внаслідок поточної кризи банківська система втратила близько половини установ, відділень та працівників. Станом на 01.07.2017 р. порівняно з 01.01.2014 р. кількість працюючих банків скоротилась зі 190 до 90, відділень – з 19290 – до 9844, працівників – з 247 до 136 тис. осіб [8]. При цьому скорочення відділень призвело до того, що окремі регіони (Волинська, Рівненська, Тернопільська, Житомирська, Чернігівська, Кіровоградська та Луганська області) стали відчувати дефіцит «точок продажу», адже за показником кількості відділень на 10 тис. населення потрапили до категорії «слабка насиченість».

Банки мають лише два джерела ресурсів для кредитування: капітал і залучені кошти. При цьому основним джерелом зростання капіталу є прибуток. В умовах багаторічної збитковості банківської системи (за 2014 р. – 53,0 млрд грн, за 2016 р. – 66,6 млрд грн, за 2017 р. – 159,4 млрд грн, за перше півріччя 2017 р. – 1,6 млрд грн) її від'ємний фінансовий результат провокує поступове «проїдання» капіталу, внаслідок чого власний капітал банківської системи

за 2014 р. скоротився зі 193 до 148 млрд грн, за 2015 р. – до 104 млрд грн. Лише заходи з підвищення вимог до мінімального статутного капіталу привели до відновлення капіталу банківської системи до 124 млрд грн на 01.01.2017 р. та 140 млрд грн станом на 01.07.2017 р. Графік збільшення мінімального статутного капіталу [9] передбачає його зростання: до 11.07.2017 р. – 200 млн грн; до 11.07.2018 р. – 300 млн грн; до 11.07.2019 р. – 400 млн грн; до 11.07.2024 р. – 500 млн грн. При цьому станом на 11.09.2017 р., через два місяці після «дедлайну» 11.07.2017 р., 7 банків не виконали чинні вимоги [10].

Домінуючою складовою залучених коштів банків є кошти фізичних осіб. Їх питома вага суттєво перевищує половину: на середину 2008 р. – 60 %, на кінець 2013 р. – 66 %, але внаслідок повільного відновлення депозитного ринку після ажіотажного зняття вкладів у 2014–2015 рр. станом на 01.07.2017 р. впала до 54 %. Строки залучення коштів населення розподілені таким чином: 33 % – на вимогу, 34 % – до 1 року, 32 % – від 1 до 2 років та лише 1 % – більше 2 років. Ресурсами для корпоративного кредитування, очевидно, не можуть бути кошти до запитання та короткострокові депозити. Отже, *існує дефіцит довгострокових ресурсів для кредитування корпоративних позичальників.*

Розподіл коштів населення у розрізі валют свідчить про домінуючу позицію гривні (51 %), серед валютних депозитів лідерами є долари США (41 %) та євро (8 %). *Отже, структура коштів населення у розрізі валют також не є оптимальною.* При цьому питома вага гривні залежить від курсових коливань: наприкінці 2013 р. частка гривні складала 58 %, у лютому 2015 р. – 35 %.

За 2014–2015 рр. вклади населення скоротились на 59 млрд грн та на 11,5 млрд дол. США. Протягом 2016 р. відбулось їх зростання у гривні на 11 млрд грн, вклади у доларах США майже не змінилися. У першому півріччі 2017 р. вклади у гривні зросли на 20 млрд грн, проте доларові скоротились на 0,2 млрд дол. США. Таким чином, ознаки відновлення депозитного ринку мають нестійкий характер, а повільне зростання депозитів поки не може забезпечити активізацію корпоративного кредитування. Отже, завданням держави є стимулювання процесу відновлення депозитного ринку шляхом залучення банками переважно «довгих» вкладів у гривні.

4. Повільне зниження інфляції. В умовах високої інфляції знижується зацікавленість до довгострокових заощаджень у національній валюті, що негативно впливає на терміни кредитування та обумовлює високі ставки. У 2014 р. рівень інфляції зріс з 0,5 % до 24,9 %, у 2015 р. – до 43,3 %, що змусило НБУ перейти до режиму інфляційного таргетування, який забезпечив багаторазове (до 12,4 %) уповільнення темпів цінового зростання у 2016 р. Станом на кінець 2015 р. інфляційне таргетування було впроваджене в 36 країнах, у т. ч. в 11 розвинутих [11], у 2016 р. кількість цих країн зросла до 38 [12]. Отже, впровадження в Україні режиму інфляційного таргетування відповідає загальносвітовому тренду. На сьогодні основними цілями цього режиму визначені: інфляція за 2017 р. – 8%+/-2 в.п. (поточний прогноз НБУ – 9,1%), за 2018 р. – 6%+/-2 в.п., за 2019 р. – 5%+/-1 в.п.; обсяг міжнародних резервів: кінець 2017 р. – 20,0 млрд дол. США, кінець 2018 р. – 27,1 млрд дол. США, кінець 2019 р. – 25,7 млрд дол. США. *Основним*

інструментом монетарної політики в Україні є ключова процентна ставка. В межах протидії інфляційному та девальваційному тиску НБУ послідовно підвищував облікову ставку з 6,5 % на 15.04.14 р. до 30 % на 04.03.15 р. Натомість на тлі стабілізації ситуації на ринку з метою стимулювання кредитної активності НБУ почав поступово знижувати ставку до поточного рівня 12,5 %. *Середньострокова цільова інфляція у 5 % не може бути знижена до рівня розвинутих країн (2 %), адже внаслідок тривалої історії високої та мінливої інфляції суспільство зберігає високі інфляційні очікування.* Крім того, економіка України є більш вразливою для шоків, що провокують інфляцію [13].

5. Наявність інших інструментів безпечного та надійного інвестування. Незважаючи на повільне відновлення депозитного ринку, банківська система має достатній обсяг ресурсів. Станом на 01.07.2017 р. більше 50 млрд грн знаходилось на рахунках в НБУ, близько 124 млрд грн – на коррахунках в інших банках, більше 20 млрд грн «працювали» як МБК, обсяг придбаних ОВДП становив 275 млрд грн, а сертифікатів НБУ – 54 млрд грн. Значна частка цих ресурсів могла би працювати у вигляді корпоративних кредитів, проте, обираючи між кредитуванням юридичних осіб і державного бюджету (ОВДП) чи НБУ (депозитні сертифікати) банки обирають більш комфортний шлях. Отже, наявність двох інструментів інвестування (ОВДП – для довгострокових вкладень, сертифікати НБУ – для короткострокових) обумовлює збереження дефіциту ресурсів для корпоративного кредитування.

Висновки:

1. Хронічно збиткова, недостатньо капіталізована, виснажена багаторічною кризою, суттєво скорочена банківська система, що вкрай повільно відновлює втрачені депозити, не може бути джерелом довгострокових і дешевих кредитних ресурсів для економіки, у першу чергу для корпоративного сектора. Тому оздоровлення банківської системи є ключовим елементом відновлення корпоративного кредитування в Україні.
2. Дії держави у межах оздоровлення та посткризового відновлення банківської системи мають включати такі заходи: завершення процедури виведення з ринку проблемних банків; приведення нормативів капіталу відповідно до вимог Базеля III; створення механізму структурного рефінансування, запровадження нових інструментів стимулювання кредитування підприємств реального сектора економіки (зокрема, підприємств середнього та малого бізнесу, експортоорієнтованих, імпортозамінюючих і високотехнологічних); реформування державних банків шляхом підвищення стандартів корпоративного управління; сприяння залученню у банківську систему додаткових довгострокових пасивів шляхом поступового підвищення гарантованої державою суми відшкодування вкладів; забезпечення збалансованої валютної структури банківських кредитів і депозитів; оперативне ухвалення законопроекту з робочою назвою «Про іноземну валюту»; ухвалення сучасної системної законодавчої бази про валютні деривативи.

3. Інші заходи держави у сфері активізації корпоративного кредитування мають включати такі кроки.

У межах загального оздоровлення економіки: заходи, спрямовані на детінізацію та підвищення попиту на кредит із боку підприємств, насамперед зростання частки безготівкових розрахунків у межах проекту НБУ «Cashless ecomoney» [14], який передбачає підвищення частки безготівкових розрахунків до 55 % у 2020 р.; відновлення валютних надходжень від експорту на «докризисовому» рівні, у першу чергу – через реалізацію домовленостей щодо підвищення розміру квот ЄС на український експорт; стимулювання своєчасного повернення валюти експортерів шляхом поетапного зниження норм обов'язкового продажу їх виручки.

У межах санації непрацюючого корпоративного кредитного портфеля – створення державної компанії з управління проблемними активами або єдиного санаційного банку, що має акумулювати непрацюючі кредити державних банків і виведених з ринку банків, що знаходяться під управлінням ФГВФО, на другому етапі – проблемні кредити інших банків. Це дасть змогу «розчистити» банківські баланси, «розвантажити» їх кредитні та юридичні підрозділи від претензійної роботи та реалізації заставного майна і дати змогу зосередитись на кредитній діяльності.

У межах мінімізації інфляції: поступове зниження облікової ставки як орієнтира для здешевлення кредитів; забезпечення додатного рівня ставок НБУ відносно прогнозованої інфляції; подальше накопичення міжнародних резервів до планових рівнів, реалізація політики їх раціонального використання; утримання грошової емісії в межах параметрів, встановлених бюджетом, у т. ч. шляхом мінімізації купівлі ОВДП у портфель НБУ; активізація використання норми обов'язкового резервування залучених коштів як альтернативи операціям НБУ на відкритому ринку, доцільно підвищити норму резервування у гривні до 10 %; відновлення практики застосування різних норм резервування для різних валют шляхом застосування підвищених (від 15 %) норм резервування залучених коштів для будь-якої іноземної валюти.

У межах мінімізації бюджетного дефіциту та обмеження емісії ОВДП і депозитних сертифікатів НБУ як інструментів, що відволікають кредитні ресурси банків від корпоративного кредитування, – встановлення граничного дефіциту державного бюджету на рівні 2,4 % ВВП у 2018 р.; 2,2 % – у 2019 р.; 2 % – у 2020 р.; зниження попиту банків на державні цінні папери шляхом зниження їх доходності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку та торгівлі України від 29.10. 2013 № 1277. URL: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm
2. Грошово-кредитна статистика. Кредити, надані депозитними корпораціями (крім Національного банку України). Кредити, надані нефінансовим корпораціям, за видами економічної діяльності, видами валют і строками погашення // Офі-

ційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#1

3. Додаток до Макроекономічного та монетарного огляду за липень 2017 р. // Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=52868093&cat_id=58037

4. Украинский бизнес потерял 400 млрд грн за 2014 год. URL: <http://vesti-ukr.com/strana/96350-ukrainskij-biznes-poterjal-400-mlrd-grn-za-2014-god>

5. Крупные и средние предприятия Украины получили 76 миллиардов прибыли против убытка годом ранее. URL: <https://economics.unian.net/industry/1878324-krupnyie-i-srednie-predpriyatiya-ukrainyi-poluchili-76-milliardov-pribyili-protiv-ubyitka-godom-ranee.html>

6. Загальні тенденції тіньової економіки в Україні у I кварталі 2017 р. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki>

7. Обсяги активних операцій та частка непрацюючих активів в цілому по системі // Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593

8. Огляд банківського сектора. Серпень 2017 р. // Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=53734970>

9. Нюанси докапіталізації банків. URL: <http://finpost.com.ua/?p=1482>

10. В Украине семь банков в зоне риска. URL: <http://korrespondent.net/business/3885070-v-ukrayne-sem-bankov-v-zone-ryska>

11. Schmidt-Hebbel K., Carrasco M. The past and Future of Inflation Targeting. URL: https://www.bcb.gov.br/pec/depep/Seminarios/2016_XVIII_SemAnualMetasInfBCB/SMETASXVIII-%20Klaus%20Schmidt.pdf

12. IMF, Annual Reports on Exchange Arrangements and Exchange Restrictions, 2016. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/Annual-Report-on-Exchange-Arrangements-and-Exchange-Restrictions/Issues/2017/01/25/Annual-Report-on-Exchange-Arrangements-and-Exchange-Restrictions-2016-43741>

13. Реалізація режиму інфляційного таргетування в Україні. Київ, 17.05.2017 р. // Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=49122259>

14. Cashless economy // Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=30432161>

REFERENCES

«Cashless economy». Ofitsiynyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy. <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=30432161>

«Dodatok do Makroekonomichnoho ta monetarnoho ohliadu za lypen 2017 r.» [Annex to the Macroeconomic and Monetary Review of July 2017]. Ofitsiynyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy. https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=52868093&cat_id=58037

«Hroshovo-kredytna statystyka. Kredyty, nadani depozytnymy korporatsiaymy (krim Natsionalnoho banku Ukrainy). Kredyty, nadani nefinansovym korporatsiaymy, za vydamy ekonomichnoi diialnosti, vydamy valiut i strokamy pohashennia» [Monetary statistics. Loans granted by deposit-taking corporations (except for the National Bank of Ukraine). Loans granted to non-financial corporations by type of economic activity, types of currencies and maturities]. Ofitsiynyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy. https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#1

«IMF, Annual Reports on Exchange Arrangements and Exchange Restrictions, 2016» <https://www.imf.org/en/Publications/Annual-Report-on-Exchange-Arrangements-and-Exchange-Restrictions/Issues/2017/01/25/Annual-Report-on-Exchange-Arrangements-and-Exchange-Restrictions-2016-4374>

«Krupnyie i srednie predpriyatiya Ukrainy poluchili 76 milliardov pribyli protiv ubyitka godom rane» [Large and medium-sized enterprises of Ukraine received 76 billion profit against the loss a year earlier]. <https://economics.unian.net/industry/1878324-krupnyie-i-srednie-predpriyatiya-ukrainyi-poluchili-76-milliardov-pribyili-protiv-ubyitka-godom-ranee.html>

[Legal Act of Ukraine] (2013). http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm

«Niuanasy dokapitalizatsii bankiv» [Nuances of bank capitalization]. <http://finpost.com.ua/?p=1482>

«Ohliad bankivskoho sektora. Serpen 2017 r.» [Overview of the banking sector. August 2017]. Ofitsiynyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy. <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=53734970>

«Obsiahy aktyvnykh operatsii ta chastka nepratsiuiuchykh aktyviv v tsilomu po systemi» [Volumes of active operations and the share of non-working assets in the whole system]. Ofitsiynyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy. https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593

«Realizatsiia rezhymu inflatsiinoho tarhetuvannia v Ukraini. Kyiv, 17.05.2017 r.» [Implementation of the inflation targeting regime in Ukraine. Kyiv, 17.05.2017]. Ofitsiynyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy. <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=49122259>

Schmidt-Hebbel, K., and Carrasco, M. «The past and Future of Inflation Targeting» https://www.bcb.gov.br/pec/depep/Seminarios/2016_XVIII_SemAnualMetasInfBCB/SMETASXVIII-%20Klaus%20Schmidt.pdf

«Ukrainskiy biznes poteryal 400 mlrd grn za 2014 god» [Ukrainian business lost 400 billion UAH for 2014]. <http://vesti-ukr.com/strana/96350-ukrainskij-biznes-poterjal-400-mlrd-grn-za-2014-god>

«V Ukraine sem bankov v zone riska» [In Ukraine there are seven banks in the risk zone]. <http://korrespondent.net/business/3885070-v-ukrayne-sem-bankov-v-zone-ryska>

«Zahalni tendentsii tinovoi ekonomiky v Ukraini u I kvartali 2017 r.» [General tendencies of the shadow economy in Ukraine in the first quarter of 2017]. <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki>